

Холявко Ірина Вікторівна, викладач української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка», kholyavko_irina@ukr.net, 0951530559

Викладач-словесник у світі Ctrl+C та Ctrl+V

Як викладач-словесник, я щодня стикаюся з викликом: як перетворити оцінку з формального показника на результат справжнього інтелектуального зусилля. Для мене академічна доброчесність – це не просто набір бюрократичних правил. Це фундамент, на якому будується гідність майбутнього фахівця та інтелектуальний код нації. Моя мета як викладача літератури – навчити студента не копіювати чуже, а формувати власний світогляд, заохотити його до інтелектуальної відваги, якої часто бракує тим, хто обирає плагіат. Це, на мою думку, важливо, адже, як стверджує Ліна Костенко, «бережіть в собі людину, і не просто людину, а людину мислячу, яка не боїться мати свою думку і вміє її обстоювати».

Звісно, плагіат не з'явився разом з інтернетом, він має глибоке психологічне та соціальне коріння. По-перше, це спадок радянської системи освіти, де «колективне» часто превалювало над «індивідуальним». По-друге, корінь проблеми криється в страху помилки. Учень боїться, що його власна думка буде «недостатньо розумною» або «неправильною» порівняно з критикою з підручника. Це породжує когнітивну звичку: замість того, щоб аналізувати текст, підліток шукає безпечну гавань у чужих словах. Нарешті, у сучасному світі панує культ швидкого результату. Коли успіх вимірюється лише балом, а не процесом пізнання, шлях найменшого спротиву стає найбільш привабливим.

Сьогодні викладач української філології перебуває в унікальній ситуації. З одного боку, багатство класичної літератури, з іншого – нескінченні бази готових творів та можливості штучного інтелекту. Як же домогтися того, щоб «Слово про похід Ігорів» чи поезія Ліни Костенко не перетворювалися на механічно скопійовані абзаци?

Потрібно змінювати формат завдань. Традиційні теми творів на кшталт «Образ Марусі Чурай» сьогодні є першочерговою мішенню для плагіату. Я переконана: завдання мають бути персоналізованими. Замість загального опису варто пропонувати студентам змодельовати ситуацію: «Якби Григорій Сковорода мав сторінку в Instagram, якими були б його три останні дописи?» або «Напишіть листа персонажу, аргументуючи, чому ви не згодні з його вибором». Такі теми неможливо просто «загуглити», вони вимагають особистісного проживання тексту.

Академічна доброчесність виховується через супровід. Я практикую поетапне складання роботи: спочатку тези, далі план і лише потім фінальний текст. Коли я бачу еволюцію думки студента, питання про автентичність відпадає саме собою. Це вчить молодь того, що процес мислення цінніший за фінальну крапку.

Вважаю, що не потрібно демонізувати інтернет. Завдання викладача – навчити культури цитування, пояснити студентам, що використати чужу думку не соромно, якщо віддати автору належне.

Зрештою, найкращий антиплагіат-фільтр – це усний захист роботи або коротка бесіда за змістом написаного. Якщо студент справді пропустив твір крізь себе, він зможе пояснити вибір кожного епітета.

Підсумовуючи, зазначу, що боротьба за академічну доброчесність – це не війна викладача зі студентом. Це спільний шлях до чесності перед самим собою. Моє завдання як філолога – показати, що українська мова є живою стихією для самовираження, а не набором кліше, які треба позичати на сумнівних сайтах. Коли студент розуміє, що його власне, нехай і недосконале, слово має вагу, плагіат втрачає свій сенс. Адже справжня освіта починається там, де закінчується Ctrl+V і народжується власна думка.